

PĂSTORUL MARTIR: LIVIU GALACTION MUNTEANU (1898-1961). PREOCUPĂRILE BIBLICE ȘI RELEVANȚA LOR ÎN CADRUL TEOLOGIEI PASTORALE ROMÂNEȘTI*

PR. DRD. LUCIAN GREABU**

ABSTRACT: After the establishment of the communist regime in Romania, between State and Church held a deaf war and personality of priest professor Dr. Liviu Galaction Munteanu was essential in terms of counteraction the Marxist-Leninist ideology. As an officiating priest and refined theologian, „time and timeless” (2 Tim. 4, 2), father professor was an testimony by word and deed, always remaining believers that they shepherded and students, by the great role that is keeping the Orthodox faith: „Theology must be aware of the great role they should play in people’s life”. He emphasised the importance of theological training of priest as witnesses, in an age in which the Church should be more present among people, to the “roller” totalitarian communist, aiming at creating “new man” through propaganda scientific-materialistic, atheistic. In this context, the only solution was establishment of a program of catechesis, working through priests in every parish. Catechesis has not been done, Father intention being considered “hostile” by the state bodies. His entire life was dedicated word, that ministered to Christ, the divine Logos incarnate. By his exhortations clergy aware of the importance of the mission given to each priest an solidarity with the faithful. His actions also presents itself as a real priest who was aware of his mission responsibility.

KEYWORDS: Christ, Church, shepherd, pastoral, mission, catechesis, parish, faithful.

INTRODUCERE

Eparhiile de Vad și Feleac, în care își are rădăcinile actuala Arhiepiscopie a Vadului, Feleacului și Clujului, au fost întemeiate în sec. al XV-lea. Datorită vitregiilor istorice, acestea au fost desființate de autoritățile maghiare calvine ale vremii, cea de la Vad încheindu-și existența în sec. al XVII-lea. Prin trecerea unei părți a românilor transilvăneni la uniție, după „ruptura” din 1698-1701, a încetat existența ierarhiei superioare în aceste ținuturi, fiind solicitată cea din Țara Românească, în urma desfi-

---

* Studiul de față a fost redactat sub coordonarea Arhim. Prof. Univ. Dr. Teofil Tia, care și-a dat avizul pentru publicare.

** Doctorand la Școala Doctorală de Teologie „Isidor Todoran”, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, email: greabu.lucian@gmail.com.

ințării Mitropoliei Ortodoxe din Transilvania. Abia din 1761, cu aprobarea Curții de la Viena, după numeroase demersuri, românii transilvăneni obțin dreptul de a avea un ierarh ortodox în fruntea lor, de data aceasta fiind de neam sârb. În 1811 ajunge în fruntea Bisericii Ortodoxe din Transilvania un ierarh român, Vasile Moga, iar din 1846, ca vicar general, Arhim. Andrei Șaguna (macedo-român) hirotont episcop în 1848. Printre numeroasele sale idealuri a fost și ridicarea Episcopiei Sibiului la rang de Mitropolie (1864), precum și înființarea unor episcopii care să fie conduse dintr-un singur centru spiritual, între care și una la Cluj, problemă pusă pe la 1900.

Prin străduințele episcopului Nicolae Ivan (1921-1936) s-au pus bazele reînvierei Eparhiei a Vadului, Feleacului și Clujului, care era materializarea unuia dintre dezideratele Mitropolitului Andrei Șaguna, lucru care a fost posibil după Unirea din 1918. După organizarea Eparhiei și punerea pietrei de temelie a Catedralei din Cluj, care să vorbească trecătorilor despre Clujul ortodox, vlădica Nicolae își concentrează toate puterile în vederea înființării unui focar de cultură – Institutul Teologic Ortodox, ridicat mai târziu la rangul de Academie - care avea să devină o „înalță instituție de cultură religioasă și morală”, primind chemarea de a-i pregăti „pe viitorii propovăduitori ai Evangheliei Mântuitorului pentru credincioșii din cea mai expusă latură a țării”. În câțiva ani de la întemeierea ei, „s-a impus ca un serios și indispensabil factor de cultură și educație religioasă”, prin cadrele didactice cu înaltă pregătire teologică, precum și prin preoții ieșiți de pe băncile acestei instituții de învățământ.² Între profesorii de seamă ce au activat la Institutul/Academia Teologică Ortodoxă din Cluj, s-a remarcat personalitatea *Pr. Prof. Univ. Dr. Liviu Galaction Munteanu*, începând de la punerea pietrei de temelie (1924) până la desființare (1952).

1. REPERE DIN VIAȚA PR. PROF. UNIV. DR. LIVIU GALACTION MUNTEANU

S-a născut la 16 mai 1898, în satul Cristian, jud. Brașov, din părinții Nicolae, având profesia de învățător, și Maria, casnică, fiind al doilea copil al acestora din cei șase. A început școala în satul natal (1904), după care a continuat studiile la Liceul „Andrei Șaguna” (1909-1917), pe care l-a absolvit în sesiunea din iunie 1917³. Îndată după terminarea liceului urma să fie înrolat pe front, dar fiind crescut într-o atmosferă de religiozitate, își îndreaptă pașii spre studiul teologiei la Institutul Teologic pedagogic „Andreian” din Sibiu (1917-1920), pe care l-a absolvit în 1920 (cf. Diploma nr. 495/1920), unde l-a avut ca mentor pe Pr. Prof. Dr. Nicolae Bălan, viitorul mitropolit al Ardealului. Continuă studiile la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cernăuți, unde obține titlul de Doctor în teologie, în anul 1923.

² *Autocefalie și responsabilitate*, Volum apărut din inițiativa și cu binecuvântarea P. F. Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. Basilica a Patriarhiei Române, Buc., 2010, pp. 507-508.

³ Dr. Ioan VASCĂ, „Cuvânt înainte” în: *Anuarul Academiei Teologice Ortodoxe române din Cluj (1924-1930)*, Tiparul Eparhiei Ortodoxe Române, Cluj, 1930, p. 3.

Tot în același an, s-a căsătorit cu Silvia Popa, având împreună trei copii: Didina (1923 – inginer), care a murit într-un accident tragic în 1949 într-o drumeție la munte, Sergiu (1929 - medic) și Lia (1936 - medic).

În anul 1924 s-a înființat, tot prin eforturile Episcopului Nicolae Ivan, Institutul Teologic Ortodox din Cluj. Între cadrele care au alcătuit corpul didactic al acestei instituții s-a numărat și Dr. Liviu Galaction Munteanu, având specializarea Studiul Noului Testament, însă în vremurile grele care au urmat, cu multă competență a suplinit și Catedra de Vechiul Testament, stăpânind foarte bine limbile: greacă veche, latină, ebraică, franceză, germană și maghiară.⁴ A fost o personalitate complexă, „formarea sa spiritual-culturală coexistând în mod fericit cu cea misionar-pastoral-duhovnicească”. A fost profesorul cu cea mai lungă activitate, pe toată durata funcționării Institutului/Academiei Teologice (1924-1952).

După desființarea acestei prestigioase instituții, de către regimul comunist în 1952, a fost numit preot slujitor la Bistrița (1952-1958). A fost desemnat vicar eparhial, începând cu 1 iunie 1958. În această demnitate, prin munca sa a sporit prestigiul Eparhiei Clujului, dar activitatea i-a fost de scurtă durată.

Un loc central în planul de măsuri ce viza îmbunătățirea vieții duhovnicești în Eparhia Clujului, îl constituia educația religioasă a tinerilor, fiind soluția pe termen lung pentru supraviețuirea Bisericii și contracararea politicii opresive comuniste. Privitor la această acțiune, în conferința cu protopopii din 20 august 1958, episcopul Teofil îl recomandă pe părintele L. G. Munteanu, zicând: „Avem omul cu știință care să vă pună la dispoziție acest material”. Astfel, părintele L. G. Munteanu a întocmit, iar la cererea sa, părintele Ioan Bunea a redactat schematic un plan de cateheze, atât pentru elevi, cât și pentru adulți.⁵ În scurt timp de la distribuirea materialului, organele de Securitate au intrat în alertă, iar cei doi sunt arestați. În urma judecării sunt aruncați în închisoare, părintele L. G. Munteanu sfârșindu-și viața în închisoarea din Aiud, în 8 martie 1961⁶.

2. OPERA ȘI GÂNDIREA TEOLOGICĂ

Alături de celelalte cadre didactice cu care Episcopul Nicolae Ivan punea temelie Institutului Teologic Ortodox din Cluj, la mai bine de patru secole de la fondarea învățământului catolic maghiar de aici, deși populația românească deținea majoritatea numerică - o figură aparte în realizarea învățământului teologic universitar clujean

⁴ „Gimnáziumi Érettségi Bizonytvány” (Diploma de Bacalaureat) nr. 371/917, Arhiva Arhiepiscopiei Vadului Feleacului și Clujului.

⁵ Pr. Prof. Dr. Alexandru MORARU, „Centenar: Pr. Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu (1898-1998). Viața și activitatea Pr. Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu – martir al Bisericii și al neamului”, în *Anuarul Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj*, Tipărit cu binecuvântarea ÎPS Părinte Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, Ed. Arhidiecezana, Cluj, 2000, p. 17.

⁶ Pr. Prof. Dr. Alexandru MORARU, „Centenar: Pr. Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu (1898-1998), pp. 18-19.

era aceea a preotului profesor (mai târziu devenit rector) *Liviu Galaction Munteanu*. Întreaga sa viață a fost dedicată *cuvântului*, prin care L-a slujit pe Hristos, pe Logosul divin întrupat⁷. Format în cadrul disciplinei Noul Testament, ca profesor universitar la Cluj, a predat și Vechiul Testament și a alcătuit în acest spațiu al teologiei un curs care în multe puncte este superior sferei de informații celui tipărit în anii `50. Opera sa științifică reliefează calitatea sa de „vajnic apărător al aspectului inspirat al Scripturii” și „exeget titrat” foarte bine plasat în aria bibliografiei de specialitate din arealul teologic occidental al Europei.

Era o „figură aparte”, deoarece pe chipul său se putea citi o nuanță de „seriozitate academică”, după cum rezultă dintr-o descriere a părintelui profesor Ioan Bunea, studentul și ulterior colegul de suferință al părintelui Liviu Galaction Munteanu⁸. În contextul vremurilor tulburi și potrivnice Bisericii, era conștient de importanța pregătirii riguroase a tinerilor teologi, viitori slujitori ai altarelor, conștientizându-i de rolul decisiv pe care aceștia îl vor avea în păstrarea ființei creștine a poporului nostru. În cuvântările sale către studenți, accentua mereu importanța mărturisirii credinței ortodoxe, chiar dacă acest lucru a acutizat tensiunile conflictuale dintre el și reprezentanții puterii statului⁹.

Gândirea teologică a părintelui are două teme centrale: Unitatea Sfintei Scripturi și centralitatea sa într-o societate ce tinde spre veșnicie; Centralitatea și modelul restaurării realizate în persoana Mântuitorului Iisus Hristos, cu accentuare deosebită asupra Nașterii, Învierii Domnului și a Pogorării Duhului Sfânt, ca început al sfințeniei și permanentizare a lui Hristos în istorie.

Aceste idei sunt dezvoltate în operele sale totalizând un număr de 17 cărți, 10 studii și 282 de articole, însumând aproximativ 3000 de pagini. Monumentalitatea operei sale nu este determinată doar de numărul de pagini, ci și de sinteza gândirii sale, a valorificării bibliografiei de actualitate, pentru acea vreme; nu teoretizează sec în cadrul temelor abordate, ci teologhisește, adică dovedește deplina actualitate pentru societate a temelor abordate, de aceea multe din capitolele lucrărilor sale pot fi regăsite în manualele de studii biblice.¹⁰

⁷ Ierom. Grigorie BENEĂ (coordonator), Andreea INEOAN, Emanuil INEOAN, Andreea OPRÎȘ, Adrian -Nicolae PETCU, Pr. Dorin SAS, Dragoș URȘU, *Preoți din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului în temnițele comuniste*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2017, p. 229.

⁸ Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan CHIRILĂ, „Studiile vechitestamentare la „Academia/Institutul Teologic din Cluj (1924-1952). Vechiul Testament și creștinismul în opera Pr. Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu (1898 -1961), în: *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca (2014-2015)*, Tipărit cu binecuvântarea ÎPS Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, Ed. Renașterea, Cluj -Napoca, 2016, p. 12.

⁹ Pr. Prof. Ioan BUNEĂ, *Memorial*, Ed. Limes, Florești (jud. Cluj), 2015, p. 29.

¹⁰ Ierom. Grigorie BENEĂ, *Preoți și mărturisitori din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului...*, p. 225.

3. CURENTE POTRIVNICE ÎNVĂȚĂTURII CREȘTINE

Făcând o „radiografie” a anilor `30, părintele profesor L. G. Munteanu scoate în evidență spiritul anticreștin care domină societatea din vremea respectivă sub influența unei culturi laice. Luând în discuție „misterul mântuirii în fața omului modern”, se întreabă: „Cum va putea ajunge la simțământul necesității mântuirii, când el nu are un tablou intuitiv despre situația omului, când trăiește în concepția modernă de a diviniza propriul său *eu*, fără o etică mai înaltă și consecventă?”

În rândul tinerimii cu pretenție de cultură, este mult mai lesne primit un tratat de psihologie asupra naturii omului, decât povestiri cu conținut biblic din Noul Testament. Explicația acestor fenomene rezidă în existența unei robii în care sufletul este încătușat. Este vorba despre dependența omului de societate până la robie, iar la alimentarea acestei robii contribuie și mândria personală. Cel supus mândriei este dependent de opiniile schimbătoare ale societății, iar acest sentiment îl împiedică pe omul contemporan a-și vedea propria robie. Atenția fiind îndreptată asupra realităților robiei interne și asupra posibilității de emancipare, va putea fi înțeles sensul adânc al cuvintelor Sf. Ap. Pavel.

Îndrumătorul de suflete nu poate trece cu vederea aceasta, înfățișând adevărata ei esență și combătând-o prin pilda Sf. Părinți, cum *eul* lor dispare în spatele sacrificiului.¹¹

Alături de propaganda sectară, care este considerată cea mai actuală primejdie pentru Biserică, au apărut și alte curente străine creștinismului, prin care se „inoculează”, în: sufletul tinerei generații intelectuale o serie de idei care o îndepărtează de Biserică. Astfel, în mai multe centre al românismului apar diverse ideologii: Dumnezeu este „înlocuit cu rațiunea, morala creștină cu «morală rațională», dacă poate fi numită morală (...) Dumnezeu e detronat”; pentru reprezentanții acestui curent nefiind ceva inadmisibil.

4. SFÂNTA SCRIPTURĂ ȘI SFÂNTA TRADIȚIE

Până în vremurile nu demult apuse, majoritatea covârșitoare a populației locuia în mediul rural și era un lucru firesc pentru păstorul de suflete să-și îndrepte atenția spre aceștia. În aceste vremuri, numărul celor care fac parte din clasa cultă a sporit considerabil, iar când fenomenul amintit se ivește în cadrul acestor cercuri, care se îndepărtează de biserică, acest lucru nu ne poate lăsa indiferenți. Împotriva celor care în mod intenționat vor să dezzechilibreze sufletele tinere, generațiile viitoare vor putea fi salvate printr-o misiune internă sistematică. În fața broșurilor cu largă circulație, le punem Biblia.¹²

¹¹ Pr. Ioan CHIRILĂ, *Studiile vechitamentare ...*, p. 13.

¹² Pr. Prof. Univ. Dr. Liviu Galaction MUNTEANU, „Pregătirea propedentică și psihologică pentru posibilitatea aprofundării Noului Testament”, în: *Renășterea* IV (1926), nr. 14, p. 5.

Sfânta Scriptură a prins contur în matricea Tradiției Bisericii primare. Tradiția și Scriptura sunt „complementare și reciproc exclusive”, din acest motiv ele trebuie analizate din perspectiva evoluției istorice. Pe bună dreptate, Sf. Tradiție reprezintă viața Duhului Sfânt în cadrul Bisericii, prezența vieții divine și sfințitoare în Trupul pe care îl constituie credincioșii. Sfânta Tradiție ar putea fi asemănată cu un fluviu, al cărui curent principal este Sfânta Scriptură. „Scriptura este mărturia normativă sau «canonică» ce servește drept piatră de încercare prin care se măsoară toate tradițiile și se discerne întreaga Tradiție autentică. Ortodoxia vede relația dintre cele două într-o manieră ce poate fi descrisă nu prin Scriptură *sau* Tradiție, nici prin Scriptură *și* Tradiție, ci Sfânta Scriptură *în* Tradiția Bisericii, din cauză că Scriptura *este* Tradiție, în sensul că scrierile Noului Testament sunt o parte a Tradiției și constituie elementul său normativ. Acestea au luat ființă din viața și diferitele hotărâri ale Bisericii, ele fiind „canonul credinței creștine”.¹³

Viața biblică, prin paradigmele pe care le întâlnim în paginile ei oferă modelul cel mai autentic și călăuză cea mai dreaptă în toate manifestările noastre. Fiecare problemă din viața creștinului găsește o rezolvare în paginile Scripturii chiar dacă, pentru moment, rezultatul nu este direct proporțional cu osteneala depusă, „exemplul bibliei dat prin cuvinte și practică va trăi prin idee, care nu va înceta să îndemne pe posesor la exteriorizarea ei”.¹⁴

5. SFÂNTA SCRIPTURĂ ÎN VIAȚA CREDINCIOȘILOR

Aspectul Eparhiei Clujului la reînființarea ei era următorul:

„Un popor chinuit de veacuri, sate sărace, fără școli, fără biserici, fără preoți, fără învățători (...) erau multe lipsuri pe care le vedea vrednicul Arhiepiscop [Nicolae Ivan] la ocuparea scaunului episcopesc, dar fără îndoială prima preocupare era de a da poporului preoți cari să-i ridice la înălțimea de care s-a făcut vrednic prin suferințe”.¹⁵

Părintele profesor L. G. Munteanu arată, la un deceniu de la Unirea din 1918, că se duce o muncă asiduă în vederea eradicării analfabetismului din mijlocul poporului nostru prin ridicarea în cătune, sate și orașe, a școlilor. Astfel, lumina cărților a pătruns în multe locuri. Până nu de mult, singură predica duminicală și alte puține ocazii îl putea smulge pe țaranul român de la munca câmpului. Pentru aceștia, cărțile de școală ale copiilor au devenit sursa de lectură în zilele nelucrătoare.

Dar, întrebarea care se pune este: în câte sate s-a răspândit Sf. Scriptură? Este un lucru dureros, că din cauza întunericii în care a fost ținut poporul nostru veacuri de-a rândul sub robie străină, cei mai mulți preoți nu posedă această carte, în lipsa

¹³ Pr. Prof. Univ. Dr. Liviu Galaction MUNTEANU, „Biblia și viața reală”, în: *Renașterea IV* (1926), nr. 23, p. 1.

¹⁴ Pr. Prof. Dr. John BRECK, *Sfânta Scriptură în Tradiția Bisericii*, Ed. Patmos, Ediție îngrijită de Vasile Manea, Trimpress, Cluj-Napoca, pp. 16-17.

¹⁵ Pr. Prof. Univ. Dr. Liviu Galaction MUNTEANU, „Biblia și viața reală”, în: *Renașterea IV* (1926), nr. 23, p. 1.

căreia poporul oricât ar fi de credincios, nu poate rezista atacurilor sectare. De aceea, este imperios necesar, ca în noile împrejurări, „Sfânta Scriptură, cartea cărților să nu lipsească din nici o casă”, ea să fie sursa din care să se adape ca dintr-un izvor nesecat credințioșii de la sate. Librăriile sunt pline de literatură „începând cu literatură distrugătoare de suflete, până la cărți de știință, nu și o bibliie”.

Părintele profesor face apel la găsirea unor surse de finanțare, pentru ca Biblia oficială a Sf. Sinod să se tipărească în tiraj mult mai mare, la un preț accesibil pentru a ajunge și la sate.¹⁶ Trezind creștinului dorul pentru carte și punându-i în mână Scriptura, rezultatele nu vor întârzia să apară. Omul, renăscut prin puterea de convingere a adevărilor dumnezeiești, va deveni un dușman al relelor sociale.¹⁷

Vom aminti un singur exemplu: ura între frați, precum Cain a urât pe Abel. Se poate constata cum există conflicte între frați, deoarece uneori dragostea părintească este mai mare pentru mezinul familiei. În momente grele, unii apelează la psihanaliză, dar aceasta nu poate combate răul, ci numai descoperă cele din adâncul ființei umane; nici chiar „observările morale” nu pot înăbuși suferințele sufletești, „numai în fața binelui vecinic, în fața operei sale adevărate date de el se poate înfrâna spasmul suferințelor interne”.¹⁸

În ceea ce privește popularizarea cuvântului Sf. Scripturi, părintele L. G. Munteanu consideră potrivit pe cel practicat în cadrul Bisericii anglicane, unde preoții instituie mai multe cercuri de credincioși, care se întâlnesc în zile din cursul săptămânii și, în mod obligatoriu duminica, citindu-se „o armonie a evangheliilor, eventual și o scriere privitoare la viața și activitatea Mântuitorului cu orientări din evanghelie”, iar apoi se începe citirea textelor începând cu Matei și terminând cu Ioan, după care se face o pauză și se începe din nou: cu Luca, Marcu și Matei, insistându-se asupra personalității autorilor acestora, precum și la scopurile urmărite de ei. Evanghelia a patra vine ca o completare a celor sinoptice. Lectura Vechiului Testament se face în cercuri formate din cei inițiați în Noul Testament, precum și în adevărurile de credință ale Bisericii. În Vechiul Testament se focalizează atenția asupra marilor personalități, precum: Moise, Iosua, Samuel, Solomon etc., la urmă rămânând Proverbele lui Solomon, ca o aplicare practică la viața de zi cu zi a creștinului.

Un astfel de program s-a derulat cu destulă ușurință la Sibiu și se are în vedere extinderea acestuia pe teritoriul Patriarhiei.¹⁹

Părintele profesor a fost și un bun sociolog, iar în acest sens, face referire la pătura conducătoare din vremea sa despre care spune că „în mare parte este lipsită de conștiința creștină”. Își îndreaptă atenția spre noile propuneri legate de redactarea Programei analitice pentru învățământul secundar. Persoanele acreditate în acest sens, cu excep-

¹⁶ Pr. Liviu Galaction MUNTEANU, „Istoricul înființării Institutului teologic, mai târziu Academia teologică ortodoxă din Cluj”, în: *Anuarul Academiei Teologice din Cluj (1924-1930)*, Tiparul Eparhiei Ortodoxe Române, Cluj, 1930, p. 8.

¹⁷ Pr. L. G. MUNTEANU, „Biblia și viața reală”, în: *Renașterea VI* (1928), nr. 6, p. 1.

¹⁸ Pr. L. G. MUNTEANU, „Biblia și viața reală”, în: *Renașterea VI* (1928), nr. 6, p. 2.

¹⁹ Pr. L. G. MUNTEANU, „Biblia și viața reală”, în: *Renașterea VI* (1928), nr. 6, p. 2.

ția membrilor clerului, propun reducerea studiului religiei la o singură oră pe săptămână (din două) și „a sta alături de dexterități”, în același timp aceștia propunând o intensificare a educației morale. Dându-și seama de efectele pe care le vor avea aceste propuneri, dacă vor fi puse în aplicare, părintele pledează pentru menținerea în programă a două ore de religie, subliniind importanța pe care o are profesorul care predă această disciplină, asupra formării caracterului tânărului. „Ce folos real va putea avea poporul nostru dela pătura cultă, înzestrată cu oricâte cunoștințe însă lipsită de cele mai elementare însușiri morale?”²⁰

Decadența morală a vremii respective este pusă pe seama atitudinii contrare a persoanelor care predau studii materialiste în liceu, în detrimentul religiei. Părintele este de părere că intensificarea culturii idealiste va contrabalansa cultura materialistă, precum și efectele acesteia. Împotriva diverselor concepții raționaliste, care credeau că Vechiul Testament este în contradicție cu geologia și istoria, pe care le consideră „naivitate”, arată că aici nu căutăm geologie sau alte științe naturale ci adevăruri religio-morale. „Dar precum i se pretinde unui profesor de religie, să fie în curent cu progresul științei, de ce nu i s-ar pretinde și unui profesor, care s-ar crede că prin studiul său ajunge în conflict cu religia, să treacă peste bazele înguste ale specialității lui, cercetând și alte domenii?”²¹

O dată cu venirea la putere a regimului comunist, pe care părintele îl detesta, Biserica va fi nevoită să se adapteze unor situații deosebit de grele, care presupuneau atât curajul mărturisirii cât și precauțiile supraviețuirii sub un regim ostil. Persecuțiile religioase au apărut mai evident după anul 1948, când religia a fost scoasă din programa școlară, mai multe Academii teologice au fost desființate, precum cea de la Cluj (1952), după numeroase eforturi ale părintelui profesor (rector) L. G. Munteanu pentru salvarea acestei instituții.

Atenția sa a fost îndreptată atât asupra colegilor de catedră, cât și asupra viitorilor slujitori ai altarelor, evidențiind rolul pe care aceștia îl vor avea în ceea ce privește păstrarea conștiinței creștine: „Mai ales în împrejurările de azi, teologia trebuie să fie conștientă de marele rol pe care trebuie să-l joace în viața neamului românesc. Niciodată în trecutul nostru, Biserica nu a fost la o așa mare răspântie de drumuri”.²²

Desființarea Institutului Teologic din Cluj în 1952, va duce la excluderea sa din învățământul universitar, urmată de naționalizarea casei personale. Dezamăgit profund, îl băteau gânduri „de a se retrage din luptă”, dar depășește aceste momente grele „fiind susținut de Episcopul Nicolae Colan”. Va fi numit la biserica „Sf. Trei Ierarhi” din Bistrița, ca preot slujitor, unde inițiază un ciclu de predici care au avut un mare succes: „Despre crearea omului și a lumii”, unde combate teoria evoluționistă.²³ În

²⁰ Pr. L. G. MUNTEANU, „Biblia în satele noastre”, p. 2.

²¹ Pr. L. G. MUNTEANU, „Religia în noua programă analitică a învățământului secundar, în: *Renașterea VI* (1928), nr. 23, p. 2.

²² Jerom. Grigorie BENEĂ, *Preoți și mărturisitori din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului...*, p. 225.

²³ Jerom. Grigorie BENEĂ, *Preoți și mărturisitori din Arhiepiscopia Vadului*, p. 227.

lucrarea „Istoria creațiunii în lumina cercetărilor științifice”, arată importanța expozeului numit „Hexaameron”, cu care începe Sf. Scriptură, arătând că „dacă Sfânta Scriptură n-ar aminti nimic despre creațiunea ceriului și a pământului, despre creațiunea omului, despre primele începuturi ale dezvoltării omenirii, toate învățăturile fundamentale ale revelației divine ar pluti în gol”.²⁴

6. PASTORAȚIE ȘI MISIUNE CONTEXTUALĂ

În contextul instalării noului episcop, Teofil Herineanu, la cârma Eparhiei Clujului (decembrie 1957), a fost numit vicar administrativ părintele L. G. Munteanu în 1 iunie 1958. Continuând activitatea înaintașilor, în noile conjuncturi politice, unul din obiectivele pe care le avea în vedere episcopul Teofil, menit să îmbunătățească viața duhovnicească din eparhie, era educarea religioasă a tinerilor.²⁵

Catehizarea era interzisă însă, la un moment dat, Departamentul Cultelor a fost de acord să se catehizeze copiii. S-a primit o circulară în acest sens, astfel că la o conferință cu protopopii din 20 august 1958 a fost chemat părintele vicar L. G. Munteanu și părintele Ioan Bunea, profesor la Seminarul Teologic Ortodox, în vederea contracarării prozelitismului sectar. În cadrul acestei conferințe s-a propus întocmirea unei programe pentru catehizare.²⁶ Aceasta apucă să fie răspândită în 5 din cele 12 protopopiate, însă îndată ce s-a demarat această acțiune, organele de Securitate au intrat în alertă (note informative ale Securității vorbesc despre „scandalul cu catehizarea”). „Dar după o săptămână – spunea Arhiepiscopul Justinian al Maramureșului și Sătmarului, care la vremea respectivă era stareț la Mănăstirea Rohia – primim dispoziție ca să retragem actul prin care am anunțat pregătirea pentru catehizare. Am primit această hârtie. Și unii preoți au restituit programa, alții nu. Eu n-am restituit-o. Păstrez și acum documentul.”²⁷ Deși episcopia se sesizează și retrage imediat toate programele care au fost distribuite, încercând să prevină dezastrul care se contura, acesta nu mai poate să fie evitat.

Organele Securității au considerat că este un moment oportun pentru a doborî pe unul din vechii oponenți ai regimului, anume pe părintele Liviu Galaction Munteanu, dar și pentru a acționa în forță pentru a da o lecție exemplară oricărui preot care ar fi îndrăznit să facă educație religioasă tinerilor.²⁸ Datorită întocmirii „Programei ana-

---

²⁴ Dr. G. L. MUNTEAN, Profesor la Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj, *Istoria creațiunii în lumina cercetărilor științifice*, Tiparul Eparh. Ort. Rom., Cluj, 1929, p. 1.

²⁵ Ierom. Grigorie BENEĂ, *Preoți și mărturisitori din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului...*, p. 228.

²⁶ Justinian CHIRA, Arhiepiscop, „Am ascultat de porunca Bisericii”: *Arhiepiscopul Justinian Chira în dialog cu Călin Emilian Cira*, Ed. Mega, Cluj-Napoca, 2016, p. 43.

²⁷ Justinian CHIRA, Arhiepiscop, „Am ascultat de porunca Bisericii”, p. 44.

²⁸ Ierom. Grigorie BENEĂ, *Preoți și mărturisitori din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului...*, p. 229.

litice” a lecțiilor catehetice, cei doi (părintele Liviu Galaction Munteanu și părintele Ioan Bunea) au fost condamnați la ani grei de închisoare, deși ei nu aveau nici o vină.²⁹

Părintele profesor L. G. Munteanu a trecut la cele veșnice după îndelungi chinuri, datorită condițiilor mizerabile din închisoarea de la Aiud, la 8 martie 1961, fiind condamnat pentru că încercase să-i educe pe tineri în spiritul credinței creștine. Ca o reparație morală și istorică la care atât dânsul, cât și părintele Ioan Bunea au fost supuși, în urma recursului în anulare și a memoriilor depuse de către Dr. Sergiu Munteanu și Dr. Lia Drăgănescu (copiii părintelui profesor L. G. Munteanu), s-a făcut casarea condamnării și achitarea lor deplină, de către Curtea Supremă de Justiție a României, prin decizia 2620 din 27 noiembrie 1996.

CONCLUZII

Preocuparea părintelui Liviu Galaction Munteanu privind atenția care trebuie acordată învățământului religios este determinantă, într-o vreme în care studierea religiei în școli urma să treacă într-un plan secundar, pentru ca apoi să fie scoasă în afara Programei școlare, după instaurarea în România a regimului comunist, ateu. Împotriva concepțiilor materialiste din perioada interbelică, ce minimalizau importanța educației religioase în școli, prin cuvântul vorbit și scris, părintele profesor prevede pe termen lung consecințele culturii materialiste în detrimentul principiilor morale creștine, care trebuie să stea la temelie celorlalte științe studiate în școli.

Conștient de faptul că ascultarea predicilor duminicale sau a celor ocazionale nu sunt suficiente pentru mireni privitor la cunoașterea adevărurilor de credință, demersurile pentru reeditarea Sf. Scripturi de către Sf. Sinod și organizarea unor programe de studiu biblic, după modelul celor care se desfășoară în Biserica anglicană, pot conduce pe termen lung la dinamizarea vieții religioase și contracararea atacurilor sectare, precum și la ridicarea analfabetismului care exista în acel timp, în mod special la sate. Catehizarea credincioșilor, mai ales a tinerilor, prin întocmirea unei „Programe de catehizare”, care să funcționeze prin intermediul preoților, în fiecare parohie, era soluția durabilă pentru supraviețuirea Bisericii și a neamului, precum și mijloc de combatere a ideologiei marxist-leniniste ateiste, care urmărea formarea „omului nou”, fără Dumnezeu. Timp de patru decenii, catehizarea a fost interzisă de către autoritățile regimului comunist, însă după Revoluția din decembrie 1989 a fost posibilă reintroducerea învățământului religios în școli. Astfel, în Patriarhia Ortodoxă Română, precum și în cadrul Mitropoliei Clujului, Maramureșului și Sălajului, s-au înființat centre catehetice care funcționează în parohii, cel mai important fiind „Centrul Misionar de Tineret „Ioan Bunea” din Sângeorz-Băi.

²⁹ Justinian CHIRA, Arhiepiscop, „Am ascultat de porunca Bisericii”..., p. 44.